

Vloga policije v preprečevanju (povratniške) kriminalitete*

Franc Brinc**

Danes se pospešeno raziskuje vloga policije pri zatiranju kriminalitete. Pri tem je pomemben policijski nadzor nad (nevarnimi) povratniki. Policijska spretnost se kaže v zanesljivosti napovedi kaznivega dejanja in v selektivnosti nadzora. Policijski nadzor zahteva predvidevanje prihodnjega kriminalnega vedenja (kriminalna prognoza) in ugotavljanje objektivnih in subjektivnih pogojev, ki omogočajo uresničitev prognoze v določenih (sprožilnih) položajih. Pomembno je, kako policist ob nadzoru uporablja diagnozo in prognozo.

V Sloveniji je treba razviti statistične modele napovedovanja povratništva. Sedaj postavljen policijski nadzor v predlogu zakona o evidencah s področja javne varnosti je treba strokovno bolje utemeljiti. Analizirati je treba prakso in potem oblikovati nove modele. Slovenska policija se zaveda pomena znanstveno podkrepljenega dela, zato pospešeno dohitava tuje znanje.

Ključne besede: kriminaliteta, povratništvo, policija, nadzor, povratniki, kriminalna prognoza.

UDK 343.848

»Stanovalci ljubljanske soseske BS 3 z grozo ugotavljamo, da sta neprestano ogrožena naš nočni mir in premoženje. Policija pa ničesar ne najde, nikogar ne odkrije! Zato se sprašujem, čemu odvajamo davke in prispevke od osebnih dohodkov, če imamo tako neučinkovito policijo. Ali samo zato, da polovi nekaj nevarnih pijančkov in klatežev, s čimer se potem polnijo časopisni stolpcii črne kronike? Kot da se policija noče ukvarjati z bolj zahtevnimi in manj lagodnimi zadevami! Kje pa policisti sploh so?... Ker je stanje takšno, kot je, in ker nič ne kaže, da se bo spremenilo, sprašujem, če ne bi bilo bolje, da bi davke in prispevke, namenjene naši varnosti, zmanjšali, občani pa bi sami poiskali in plačali ljudi, katerim ne bi bilo odveč ponoc (in podnevi) nadzirati predele naše soseske, kjer je kriminal najbolj izrazit. Policisti pa sedijo na toplem in čakajo na telefonske klice, da na koncu kaznivo dejanje samo popišejo in birokratsko obdelajo. Za takšno početje ne potrebujemo policije, saj to lahko napravi vsakdo, ki je pismen.« Muršec, Odprto pismo ministru Igorju Bavčarju, Dnevnik 4. 6. 1992.

Sodobni politični in gospodarski razvoj z vedno večjo gibljivostjo ljudi in kapitala, močno vpliva na vlogo policije.¹ Odpiranje državnih

* Prispevek je povzet po raziskavi »Možnosti omejevanja nevarnega povratništva s policijskim in socialnovarstvenim (preventivnim) nadzorom«, ki jo je leta 1993 izdelal Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani. Raziskavo je v letu 1992 financiralo Ministrstvo za pravosodje in upravo Republike Slovenije v znesku 200 000,00 SIT.

Izsledki raziskave so prikazani v članku »Napovedovanje in omejevanje povratništva« v 3. številki te revije, s. 217—233.

** Franc Brinc, doktor pravnih znanosti. Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, Kongresni trg 12, 61000 Ljubljana, Slovenija.

¹ Police in Society in Canada, s. 87.

mej (Evropa od 1. 1. 1993), prost pretok blaga, kapitala in ljudi, vse to pospešuje domačo in mednarodno kriminalitetu, ki uporablja najso-dobnejše tehnične pripomočke za zločinske name. To pa povzroča policiji vedno težje delo. Sodobna policija mora nenehno iskati ravnovesje med represivno in preprečevalno dejavnostjo na eni ter med varstvom družbenih in osebnih interesov na drugi strani.² Policia mora svoje naloge opravljati po strokovnih in etičnih pravilih. Ne sme »napihovati« podatkov o kriminaliteti in strašiti ljudi bolj kot je potrebno, saj je plačana za to, da ustvarja občutek varnosti, ne pa da straši s kriminalom, ki bi ga moral preprečevati.

Policija opravlja svoje naloge na podlagi zakonov in drugih predpisov. Za izvajanje teh nalog ima široka poblastila, ki bolj ali manj posajo v človekove pravice in svoboščine.³ Zato je njeno dejavnost treba nadzorovati, kar naj bi zagotovilo, da bo ostala v mejah dovoljenih poblastil.⁴ Policia je temeljni organ države, ki ima moč nad ljudmi.⁵ Pomembna je policijska tradicija in (sub)kultura, ki ostaja nespremenjena skozi daljši čas. Skrito vedenje policistov je izven racionalnega dosega in zaznavanja zunanjega opazovalca.⁶

² Isto, s. 91.

³ Čas, Izvajanje policijskih..., s. 32.

V 3. členu pravil za opravljanje pooblaščenih uradnih oseb organov za notranje zadeve R. Slovenije so uporabljeni naslednji glagoli: opozarjajo, legitimirajo napotijo, vabijo, privedejo, spremljajo, pridržijo, omejijo, odvezemajo, vstopajo, zasegajo, zahtevajo, odrejajo, jemljejo, opazujejo, zasledujejo, iščejo... itd.

⁴ O nadzorstvu nad policijo glej Anžič, Razmišljanja..., s. 25.

⁵ Debelak, Smeri razvoja..., s. 20.

⁶ Nastajanje, ohranjanje in prenašanje policijskega kodeksa skritega vedenja zaradi ohranitve lastnega življenja in samopodobe je opisal policist in profesor kriminologije Kirkham v članku: From Professor to Patrolman..., s. 129, 130, 133, 134. Te-

Za samopodobo policije je pomembna predstava o lastni uspešnosti. Ljudje policijo nenehno opazujejo in ocenjujejo pri njenem delu.⁷ To omogoča vidnost, ki je za policijo značilna zaradi uniforme in označenih vozil. Ocenjevanje in merjenje policijske uspešnosti je zadnje desetletje predmet številnih raziskav. Ocenjevanje uspešnosti pa nenehno poteka tudi znotraj same policije.⁸ Standardna kazalca — število obravnavanih in raziskanih kaznivih dejanj — ne zadostujeta več za ocenjevanje uspešnosti policije in ne spodbujata policije k iskanju novih metod delovanja.⁹

Policija dela v lokalni skupnosti v stiku z ljudmi. Temelj te usmeritve (COMMUNITY POLICING) je policist, ki dela na določenem območju in v javnosti ustvarja podobo o policiji.¹⁰ Za učinkovito delo mora policija poznati svojo skupnost, njeno strukturo, prevladujoče vrednote in življenske pogoje prebivalcev. Za delovanje policije so pomembni njeni odnosi z lokalno skupnostjo. Policija mora svoje delo načrtovati in izvajati glede na potrebe in probleme skupnosti, v kateri deluje (COMMUNITY BASED POLICING). Za obveščanje javnosti o svojem delu mora imeti poseben oddelek za stike (POLICE COMMUNITY RELATIONS UNIT), ki rešuje tudi konflikte med njo in skupnostjo. V javnosti naj bi ustvarila prepričanje o lastni učinkovitosti.¹¹ Skupnost pa bi morala poznati pristojnosti in naloge policije, saj je to podlaga za razumevanje policijske vloge v skupnosti.¹² Policist predstavlja državni zakon, zato uživa pri ljudeh avtoritet. Skupnost pričakuje, da bo uporabljal moč previdno in da bo vedno spoštoval zakon.

Strokovno vprašanje je, po kakšnih operativnih modelih poteka informiranje in odločanje

meljno sporočilo je, da zakonodaja čuva samo pravice prestopnika, pozablja pa, da so tudi policisti ljudje.

⁷ Dobri odnosi z javnostjo so vsekakor dobra »naložba«, ki je vsaki policiji zelo potrebna. Čas, Konflikti med..., s. 104.

⁸ Svetina, Kazalci uspešnosti..., s. 69.

⁹ Isto, s. 71.

¹⁰ Police in Society in Canada, s. 89. Runyon, Police — Community..., s. 25.

¹¹ Cunningham, Buffalo Police..., s. 14.

O ustanavljanju posebnih služb znotraj policije za odnose z javnostjo in o usposabljanju policistov za stike z javnostjo glej Martonoši, Nekatere značilnosti dela..., s. 82.

O skrbi policije za čim boljše odnose z javnostjo in vsebini teh odnosov glej Čas, Konflikti med milici... s. 100.

¹² Higgins, The Police..., s. 25.

policije. Pomembno je, kako policija zve za kazniva dejanja (INITIATING AGENT) in na podlagi katerih obvestil začne zbirati gradivo o kaznivem dejanju in storilcu.¹³ Glede na vir informacij, na katerih temeljijo odločitve policije, obstajata dva modela policijskega informiranja:

— »odzivni model informiranja« (THE REACTIVE MODEL OF INFORMATION). V tem modelu prihaja večina informacij na policijo od zunaj. Temelj je stališče: »POLICIJA SO VSI LJUDJE«.¹⁴ V tem modelu ljudje s klici in prijavami (tudi anonimnimi) usmerjajo operativno delo policije. Če policija samo čaka na informacije od zunaj, ne oblikuje svoje tehnike zbiranja informacij in ne ustvarja svojih mrež za opazovanje skupnosti, ki jo nadzoruje;

— »vnaprejšnji model informiranja« (THE PROACTIVE MODEL OF INFORMATION). V tem modelu se policist odloča za delovanje po predvidevanju bodočih kriminalnih dogodkov. Ljudje pričakujejo od policije, da bo odkrivala prestopnike in preprečevala nevarna dejanja ali vsaj po dejanju hitro odkrila storilce. Ker ima policija (plačane) informatorje, je tudi ta model vsaj delno pod vplivom informacij izven policije in ne gre samo za lastno odkrivanje kaznivih dejanj in njihovih storilcev.¹⁵

Danes se policija že pripravlja na 21. stoletje.¹⁶ V prihodnje se od nje pričakuje zlasti demokratizacija in racionalizacija delovanja. Ob tem se zastavlja vprašanje, od česa naj bo odvisna količina denarja, ki ga država nameni policiji in ali je mogoče načrtovati in ekonomsko ovrednotiti njen dejavnost.

Policist opravlja naporno in odgovorno delo,¹⁷ nenehno mora odločati in reševati človeške krize.¹⁸ To povzroča strese, ki prizadevajo tako

¹³ Meyer, The Search..., s. 311.

¹⁴ Več o tem Martonoši, Nekatere značilnosti..., s. 84.

¹⁵ Meyer, The Search..., s. 312.

¹⁶ V Angliji so po letu 1980 pri preverjanju učinkovitosti policije ugotovili, da porabi »preveč denarja brez pravega učinka«, zato so pričeli zmanjševati izdatke za njeno delovanje. Policija s sedanjim zastarelim mehanizmom ne sme v 21. stoletje. McLaughlin, The Democratic Deficit, s. 473.

¹⁷ »Na osnovi rezultatov mnogih raziskav in tudi splošnega prepričanja velja policijsko delo za enega izmed mnogih najbolj stresnih, pravijo celo, da je policijski poklic psihično najnevarnejši poklic. Umek, Stres v policiji, s. 75.

¹⁸ Jasno je torej, da delo policista ni nikjer enostavno, saj mora svoje naloge izvrševati strokovno, dosledno, humano in nepristransko, ne glede na okoliščine. Čas, Konflikti med milici... s. 102.

policiste kot njihove družine. Močan vir stresov so različni organizacijski pritiski.¹⁹ Med policisti se oblikujejo raznovrstne klike, pojavijo se interesi ožjih skupin, kar povzroča diferenciacijo med njimi. Od policistov se pričakuje več kot od drugih ljudi. Tega pa običajno niso zmožni dati.²⁰ Psihološki stresi močno vplivajo na njihovo telesno in duševno zdravje.²¹ Danes so že raziskani položaji, ki povzročajo strese policistov.²² Policist lahko zaupa samo sebi in svojim kolegom, pa še to ne vedno.²³

1. Vloga policije pri preprečevanju kriminalitete

V zadnjih desetletjih se pospešeno raziskuje preventivna vloga policije in njen učinek na zmanjšanje kriminalitete. Pri tem je uspeh od-

¹⁹ Ko Solar navaja organizacijske, socialne in informacijske probleme policije, omenja tudi ločevanje, konkurenco, tekmovanje, skrivanje informacij, kar pripelje do sporov med posameznimi službami. Solar, Organizacija in problemi..., s. 156.

²⁰ Reiser, Some Organizational..., s. 157.

²¹ O posledicah stresa glej Umek, Stres v policiji, s. 75.

²² O najpomembnejših policijskih stresorjih v ZDA glej Kroes et al., Job Stress in Policemen, s. 147.

²³ »Miličnik S. K. s postaje Ljudske milice Celje je ponoči 1. 11. 1965 roparsko napadel uslužbenca bencinske črpalki Petrol in iz službene pištole ubil F. V. in poskušal ubiti še dva voznika. Neposredno po zločinskem napadu se je s kolesom odpeljal domov, se preoblekel in isto noč skupaj z drugimi službujočimi miličniki odšel v zasledovalno akcijo za storilcem in »lovil sam sebe«. Na sodišču je bil obsojen na smrtno kazen z ustrelitvijo. Sodbo je potrdilo Vrhovno sodišče Jugoslavije. Predsednik republike pa ga je pomilostil. Delo, 11. 11. 1965, 11. 3. 1966, 12. 3. 1966, 28. 7. 1966.

Na avtomobilski cesti v bližini Koblenza v Nemčiji so prijeli policijskega komisarja, osumljjenega, da je oropal bencinsko črpalko. Med zaslišanjem je priznal, da je že prej oropal tri bencinske črpalki. Nedeljski dnevnik, Ljubljana 30. 1. 1986.

Barry Moyse, vodja oddelka za mamilia pri južno-avstralski policiji v Adelaidi je imel velike dolgove, zato je prodajal mamilia, ki jih je zaplenila policija. Obsojen je bil na 27 let zapora. Delo, Ljubljana 31. 8. 1988.

Miličnik zveznega sekretariata za notranje zadeve SFRJ B. P. je v restavracji ubil M. R. in laže ranil S. Ž. in P. N. Delo, Ljubljana 28. 9. 1987.

Vodja službe za splošno kriminaliteto ter dva inšpektorja sekretariata za notranje zadeve Kraljevo so med zaslišanjem pretepali V. V. z gumijevkami, verigami od motornih koles, pestmi, nogami in koleni, da je V. V. umrl na kirurški kliniki v Beogradu. Delo, Ljubljana 17. 1. 1987.

visen od organizacije in sposobnosti policije.²⁴ V preteklosti se je najbolj poudarjala zastraševalna vloga policije z odkrivanjem in preiskovanjem kaznivih dejanj.²⁵ V nekaterih državah še vedno menijo, da je to edino sredstvo, s katerim policija lahko preprečuje kriminalitet. Ker so se v ZDA po letu 1960 dotedanji ukrepi proti kriminalu pokazali neuspešni, je država napovedala »vojno kriminaliteti«. Od prejšnjega odzivanja na kriminaliteto (reacting to crime) se prične policija preusmerjati k preprečevanju kriminalitev z udeležbo skupnosti (COMMUNITY CRIME PREVENTION STRATEGIES).²⁶

V zadnjih letih marsikje preverjajo, ali načelo policije zmanjšuje kriminalitet. Raziskovanje odnosa med številom policistov in stopnjo kriminalitete je pokazalo, da je za preprečevanje kriminalitete pomembnejša organizacija policije in način uporabe policistov kot njihovo število. Na učinkovitost policije najbolj vpliva njen »poklicni stil«.²⁷ Ni potrjeno pričakovanje, da več policije zmanjša kriminalitet. Statistika pove, koliko policistov je na plačilni listi, nič pa o navzočnosti na terenu in opravljenem delu. Pričakovanje, da več policistov prispeva k odkrivanju in preprečevanju kriminalitete, je brez logične opore, saj je ni mogoče odkriti več kot je dejansko je. Naloga policije pa je odkriti vso kriminaliteto, saj je za to plačana. Če policija ne odkrije vse kriminalitev, je nagrajena za neopravljeno delo.²⁸

²⁴ Shames poroča o organizaciji posebne policijske enote (THE TACTICAL SQUAD), sestavljene iz civilistov-prostovoljcev, ki v svojih osebnih avtomobilih v prostem času na krajinah z visoko kriminaliteto opazujejo in poročajo policiji o vsem, kar opazijo. Ker kriminalci ne vedo, koga se morajo izogibati, se je zmanjšalo število vломov za 25 %. Shames, Project..., s. 29.

²⁵ Goldstein, Problem-Oriented Policing, s. 7.

²⁶ Rosenbaum, The Problem..., s. 11.

²⁷ Reiss je ugotovil, da rutinska policijska preventivna patrola porabi manj kot 1 % časa za kriminalne dogodke. To je razlog, da ni povezave med novimi zaposlitvami policistov in prijavami zločinov. Rouse, Odnos izmedju..., s. 37.

²⁸ Clark, Célérité et prévention, s. 286.

V ZDA podvojitev števila policistov in štirikratno povečanje števila zasebnih varnostnikov v zadnjih 30 letih ni nič vplivalo na kriminalitet. Waller, Putting Crime Prevention, s 4.

Pričakovanje: »več policije — večja varnost« se ni uresničilo. Yin, What is Citizen..., s. 109.

Spološno mnenje, da je mogoče zmanjšati kriminalitet s povečanjem števila policistov, se je pokazalo za napačno tudi v Kanadi. Vignola, Crime Prevention..., s. 16.

Kriminaliteta nenehno nastaja, zato policija proučuje rojevanje kriminalitete s »hišno politiko preprečevanja nastajanja kriminalitete« (housing policies). Da bi lahko preprečila razvoj kriminalnih karier na svojem območju, mora poznavati psihološke, sociološke in kriminološke zakonitosti nastajanja kriminalitete. Ločevati mora med prostorom, na katerem živijo kriminalci in prostorom, na katerem izvršujejo kazniva dejanja. S poznavanjem teh prostorov policija določi svoj branljivi prostor (DEFENSIBLE SPACE), na katerem deluje represivno ali preprečevalno.²⁹ Preprečevalno dejavnost lahko usmeri na **zmanjšanje socialnih problemov** (SOCIAL PROBLEM MODEL), ki povzročajo kriminaliteto ali na **zmanjšanje priložnosti za kriminaliteto** (OPPORTUNITY REDUCTION MODEL).³⁰ Pomembno vprašanje je,³¹ ali ima policija sredstva, s katerimi lahko prepreči ali zmanjša kriminaliteto in koliko je preprečevanje kriminalitete zanjo dosegljiv cilj.³² Policija mora biti stvarna pri postavljanju svojih ciljev.³³ Tiste, ki jih ni mogoče doseči, je bolje opustiti.³⁴

Represivna dejavnost policije je obsežno določena v zakonih,³⁵ dočim na preventivno de-

²⁹ Bottoms, Wiles, Crime and housing policy..., s. 84. Luirigio, Rosenbaum, Evaluation..., s. 21.

³⁰ Temeljno načelo policijskega dela je organiziranje in izvajanje preventivne dejavnosti za preprečevanje kriminalitete. Wojcik, Sistem milicijske..., s. 24.

Prikaz nekaj najbolj razvejanih preprečevalnih dejavnosti tujih policij glej Dvoršek, Nekaj tujih izkušenj..., s. 109–111.

³¹ Narat, Strokovna izhodišča..., s. 108.

³² V Veliki Britaniji je policijska odredba iz leta 1829 določala, da se bo »odsotnost kriminalitete štela kot dokaz učinkovitega dela policije«. Krivokapić, Organi unutrašnjih..., s. 118.

³³ O glavnih nalogah policije v preventivnih programih drugih držav glej Šetinc, Preventiva kot oblika..., s. 199.

O delu organov za notranje zadeve na področju prevencije in represije glej Dejanović, Položaj i uloga..., s. 118.

³⁴ Pogosto se misli, da je policija najbolj odgovorna za preprečevanje kriminalitete, čeprav tako pričakovanje ni opravičeno, Krivokapić, Organi unutrašnjih poslova..., s. 109.

Preventiva kriminalitete je vsaka dejavnost policije, ki prepreči ali zmanjša priložnost za kaznivo dejanje. Preventiva je lahko usmerjena na osebe ali na predmete, ki lahko postanejo predmet kaznivega dejanja. Vignola, Crime Prevention..., s. 18.

Prevencija je možna samo pri deviantnostih, ki jih lahko predvidimo na podlagi raziskovanja okoliščin in vzrokov. Šetinc, Preventiva kot oblika..., s. 198.

³⁵ Po poročilu INTERPOLa imajo države zapisano le splošno dolžnost prevencije kriminalitete, ni-

javnost napotujejo le načelne določbe (»varstvo ljudi in premoženja«, »preprečevanje kaznivih dejanj«).³⁶ Če so rezultati represivne dejavnosti vidni (prestejejo se prijeti storilci kaznivih dejanj), je pri preventivni dejavnosti težko izmeriti učinek, saj ni enotne metodologije za merjenje uspeha preprečevanja kriminalitete.³⁷ Temeljno vprašanje je, katera kriminaliteta ima prednost pri preprečevanju v določenem času na določenem kraju, saj vseh kaznivih dejanj ni mogoče hkrati enako učinkovito preprečevati. Če policija poroča o prijetih storilcih kaznivih dejanj, to ni preventiva, temveč prej neuspeh. Danes ni metode s katero bi lahko ugotovili, koliko kriminalitete policija prepreči.³⁸

Teoretično in praktično sta dve možnosti policijske preventive:

— **korektivna preventiva**, ki zajema tretman (nadzor) odkritih storilcev, da ne ponovijo kaznivih dejanj. Na tem področju je težko doseči boljše uspehe od današnjih;

— **mehanična preventiva**, ki si prizadeva za zmanjšanje možnosti za kriminaliteto. Policija

majo pa natančnejših preprečevalnih programov. Schlanitz, Principles for..., s. 94.

Mnoge države navajajo le tradicionalne represivne policijske vloge, ker je težko razlikovati med preprečevanjem in zatiranjem kriminalitete. Schlanitz, The Role of Police..., s. 89.

Po letu 1980 je v ZRN poudarjena zamisel o policijski prevenciji kriminalitete in s tem zmanjšanje njene represivne vloge. Schwind et al., Prevention Program, s. 15.

Dne 13. 1. 1993 so v Kranju predstavili slovenski model nove organizacije policije. Gre za racionalizacijo, čim manj policistov pri papirnatem in čim več pri operativnem delu. »Krajevni policaj« bo tisti človek, ki bo deloval zlasti preventivno in informativno ... Tako imenovani »vodje policijskega okoliša« bodo delovali zlasti preventivno. Subic, Nova organiziranost ... Dnevnik, 14. 1. 1993.

Večina zakonodaj, ki regulirajo delo policije, vsebuje zelo splošne odredbe o preventivnem delu, medtem ko je represija podrobno pravno določena. Šetinc, Preventiva kot oblika..., s. 197.

³⁶ Postaja milice »preprečuje kazniva dejanja...«. Tretja alineja 38. člena zakona o notranjih zadevah, Ur. I. SRS, št. 28/80.

Glede na definicije preventive oziroma represije postane jasno, da preventiva v policiji ni prevladujoča dejavnost. Tega organom nadzora tudi ni potrebno posebej dokazovati (ali jim očitati), ker je njihova vloga v državi še vedno zasnovana na prisili oziroma represiji. Šetinc, Preventiva kot..., s. 198.

³⁷ Krivokapić, Organi unutrašnjih poslova..., s. 112. Šetinc, Preventiva kot oblika..., s. 198.

³⁸ Kaj sodi v preventivno operativno dejavnost policije glej Krivokapić, Organi unutrašnjih poslova..., s. 166.

ne more biti navzoča na vseh krajih, ki so ugodni za izvrševanje kaznivih dejanj. Pa tudi sicer si »pravi« prestopnik prej ogleda kraj nameranega dejanja in praviloma ne tvega, temveč dejanje krajevno in časovno preloži. Prestopniki so zelo prožni in iznajdljivi.³⁹

Za učinek preprečevanja kriminalitete je pomembno število policistov in njihova usposobljenost.⁴⁰ Omejena družbena sredstva in neuspeh zatiranja kriminalitete, silijo policijo k razmišljanju o lastni učinkovitosti (POLICE PRODUCTIVITY). Pri tem pomeni produktivnost razmerje med stroški (inputs) in učinkom (outputs). Danes le redke države opravljajo evalvacijo policijskega dela.⁴¹ Policija lahko poveča produktivnost tako, da ob enaki produktivnosti zmanjša svoje stroške ali ob enakih sredstvih opravi več dela in bolje.⁴² Očitno denar malo vpliva na uspešnost (produktivnost) policije na represivnem in preventivnem področju. Če policist v svojem delovnem času po naključju »ujame« enega prestopnika, ima enako plačo, kot če ne ujame nobenega ali pa tri. Logika »čim več tem bolje«, v policijskem delu odpove. Kriminalna politika in kazensko pravo temeljita na normalnem pričakovanem uspehu policijske dejavnosti, to pa je, da bo ujela vse prestopnike. Ob prizadevanju za večjo učinkovitost policije pri odkrivanju kaznivih dejanj, ni znano, s čim naj bi primerjali odkrito kriminaliteto. Sedanje primerjave števila odkritih kaznivih v več zaporednih letih so brez strokovne podlage. Večji delež odkrite kriminalitete v enem letu ne pomeni uspeha, ker kaže, da je bil kdaj drugič odkrit premajhen delež kriminalitete. Primerjava delež odkrite kriminalitete med posameznimi leti je nepopolna, če se ne primerja število policistov ter sredstva za delo in oprema. Pa tudi »odkriti« storilci, s čimer se policija rada poхvali, niso vsi »pravi« storilci, saj ni znano, koliko napačnih ljudi je osumljenih in prijetih. Policija je le del kazenskopravnega sistema, ki ga sestavljajo še tožilstvo in sodišča. Zato policijska statistika le malo pove o količini kriminalitete. Z vidika kriminalne politike je pretirano

³⁹ Holzer, Police productivity..., s. 459. Schlanitz, Principles for organising police crime..., s. 94.

S stališča preventivne vloge policije je pomembno predvsem to, koliko policistov opravlja »preventivno« službo na terenu. Čelik, Nekateri vidiki..., s. 362.

⁴⁰ Zelo primeren kazalec o številčnosti policije je razmerje med policisti in prebivalci. Isto, s. 362.

⁴¹ Holzer, Police Productivity..., s. 463.

⁴² Isto, s. 460.

poudarjanje pomena policijskega odkrivanja kaznivih dejanj in storilcev družbeno neutemeljeno. V statistiki ni mogoče ugotoviti, kakšen delež prijetih osumljencev je tudi obsojen, saj je statistika splošna ne pa individualizirana.

Danes se zahteva, da policija načrtuje svoje delo in ni več dovolj, da samo »dela in živi iz dneva v dan«. Načrtovati pomeni razmišljati o tem, kaj je treba storiti, kako je treba opraviti naloge in kako bo merjen učinek dela. Pri vrednotenju učinka dela je treba upoštevati vsa opravila policije, saj prijemanje storilcev kaznivih dejanj ni njena edina naloga. Policist na terenu hkrati opravlja različne naloge, zato je težko izmeriti⁴³ stroške za posamezna opravila in doseženi učinek. Doslej so raziskave dale nekaj splošnih usmeritev za vrednotenje dela policije.⁴⁴ Možna merila za ugotavljanje produktivnosti policije so: število prijetih prestopnikov glede na vse stroške policije, na 100 policistov ali na policijsko postajo v enem letu.⁴⁵ Če pride na policista 10 arretacij letno, je vprašanje, koliko bi jih moralno biti, da bi bila vanj vložena sredstva »produktivna«? Vprašanje je, ali je za družbo boljše veliko ali malo arretacij. Danes ne vemo, ali je padec kriminalitete povezan s policijskim preventivnim ali represivnim delom.⁴⁶

Odkrivanje storilcev kaznivih dejanj je pomemben del preventive kriminalitete, ni pa to prava preventiva.⁴⁷ Majhen pomen, ki ga policija namenja preprečevanju kriminalitete, ni

⁴³ Analiza dela postaj in oddelkov milice s splošnim delovnim področjem v Sloveniji je pokazala, da porabijo policisti delovni čas:

— za izvajanje konkretnih operativnih nalog 32,1 %;
— za odadministrativno delo 15,3 %;
— za organizacijo dela na postajah in oddelkih milice 14,8 %;
— za sekundarne dejavnosti 14,4 %;
— za ostalo 10,3 %;
— za preventivno delo 10,0 %;
— za dela in naloge, ki niso v pristojnosti PM 3,1 %.

Cas, Analiza dela postaj..., s. 125—126.

Pri vrednotenju rezultatov je treba upoštevati, da je rezultat odvisen od operativnih definicij posameznih dejavnosti. Raziskava opozarja na težavnost opredelitve policijske preventive in merjenja njenih učinkov.

⁴⁴ Southgate, s. 20 in 21.

⁴⁵ Holzer, Police productivity..., s. 459.

⁴⁶ Isto, s. 460.

⁴⁷ Lakčević, Preventivna delatnost organa..., s. 69.

Nemoč represije spoznavajo po vsem svetu. Šetinc, Preventiva kot oblika..., s. 196.

posledica nesposobnosti ali malomarnosti policije, temveč:

— preobremenjenosti policije z operativnim delom. V policiji ni posebne službe, ki bi opravljala samo preventivno delo;

— pomanjkanja opredelitve policijske preventive, saj sama navzočnost policije ni preventiva, s tem se kriminalna energija le premešča na drug, nevarovan prostor;

— pomanjkanja enotne zamisli (znanosti) o policijski preventivi, zato se v izobraževanju policijskih delavcev zanemarjajo preventivne naloge.⁴⁸

Sodobne raziskave se ukvarjajo z vprašanjem, kako napraviti policijsko dejavnost bolj učinkovito z usmerjanjem na določene cilje.⁴⁹ Dokler deluje policija pretežno »odzivno« (reakтивno), je preveč usmerjena na posamezne dogodke (CASE-ORIENTED POLICING), potrebno pa je kriminaliteto proučevati in odpravljati vzroke zanje (PROBLEM ORIENTED POLICING).⁵⁰ Za to pa je treba spremeniti policijski način razmišljanja.⁵¹ Policist ob delu spoznava vzroke pojavov in ukrepa, da bi jih odpravljjal. To bi povečalo učinkovitost preventivnih akcij.⁵²

Ceprav je v vseh državah policija vsaj delno udeležena v preprečevanju kriminalitete, nikjer

⁴⁸ Štumper, Prevencija..., s. 22.

O preventivni dejavnosti na področju zatiranja kriminalitev je veliko napisanega, predvsem na splošno, le malo pa o konkretnih oblikah dela, ki jih opravljajo organi za notranje zadeve pri nas ali v tujini. Kardelj, Vloga policije..., s. 201.

O izkušnjah tujih policij pri preprečevanju kaznivih dejanj, glej isto, s. 212.

O razlikah med strukturalno in operativno preventijo, glej Lakčevič, Osvrt na preventivno delovanje..., s. 95.

⁴⁹ Torstensson, The Work of the Police..., s. 161.

V Veliki Britaniji po letu 1984 priznavajo, da je policija nujno politična. Reiner, The Politics..., s. 2.

⁵⁰ Torstensson, The Work of the Police..., s. 161. Abrahamse et al., An Experimental..., s. 141.

⁵¹ Prve raziskave policije v ZDA (Reiss 1971) so pokazale, da se policija le odziva na klice prebivalcev, sama pa nič ne načrtuje. Goldstein, Problem-Oriented..., s. 19.

⁵² Isto, s. 33.

Ko je v Angliji policija svojo preventivno dejavnost osredotočila na informiranje javnosti o nevarnosti kriminalitete, je po kampanjah ugotovila, da ljudje ne jemljejo opozoril resno. Burrows et al., Crime Prevention..., s. 14.

Od leta 1980 so v ZDA vsi upi usmerjeni v tesno povezano med policijo in prebivalci stanovanjskih sošes, kar naj bi prebivalce spodbudilo k sodelovanju pri prevenciji kriminalitete. Community Policing in the 1990's, s. 3.

ne čuti odgovornosti za organizacijo in izvajanje preventive. Policija veruje, da s preprečevalno dejavnostjo zmanjšuje kriminaliteto, ne ve pa zakaj in kako, saj ni podatkov o vplivu policijske dejavnosti na zmanjšanja kriminalitete.⁵³ Dokler ni znana korist od policijske preventive kriminalitete, je težko prilagoditi sredstva države za policijo. Ceprav veliko kriminalitete kaže na slabo preventivo, dobi tedaj policija več denarja kot ob nizki kriminaliteti, čeprav je nizka kriminaliteta lahko uspeh preventivnega dela policije. Osrednje vprašanje državne politike je, kaj dobi država za denar, ki ga daje za policijo.⁵⁴ Slaba policija bo, ne glede na denar, ostala slaba.⁵⁵ Ceprav je današnje teoretično znanje o preprečevanju kriminalitete prehitelo policijsko prakso,⁵⁶ ni pričakovati, da bi lahko policija na tem področju več storila.⁵⁷

2. Policijski preventivni nadzor nad (nevarnimi) povratniki

Za preprečevanje povratništva so v rabi različne oblike in načini delovanja organov formalnega in neformalnega (družbenega) nadzorstva. Mednje sodi tudi policijski preventivni nadzor nad storilci kaznivih dejanj, ki ga opravlja vse policije na svetu, le da je različno organiziran, različno uspešen, pravno bolj ali manj urejen. Nadzor je ukrep, s katerim policisti spremljajo in opazujejo življenje nadziranca.

Policijski preventivni nadzor⁵⁸ je sredstvo za omejevanje povratništva oseb s kriminalnimi nagnjenji. Policija mora biti pozorna zlasti na poklicno in organizirano kriminaliteto. Nadzor zajema samo »nevarne« osebe, za katere je ver-

⁵³ Schlanitz, The Role of Police..., s. 96.

⁵⁴ »Slovenska družba lahko... namenja le omejena sredstva za delovanje policijske organizacije. Policijska organizacija mora torej stremeti k čim boljši izrabi svojih človeških in tehničnih potencialov, to pa ji omogoča le ustrezna organiziranost.« Narat, Strokovna izhodišča..., s. 120.

⁵⁵ Beckett, Police Budget..., s. 38.

⁵⁶ Miles, Ali je preprečevanje kaznivih dejanj poklic, s. 42.

⁵⁷ Davis, Poklicna načela policije, s. 281.

»Preventiva mora postati prva in ne druga naloga policije. Sherry, Crime Prevention and Criminal Justice..., s. 123.

⁵⁸ Nadzor nad storilci kaznivih dejanj je specializirana, večdimenzionalna dejavnost, saj združuje sestavine preprečevanja, pregonskosti, resocializacije, socialnega in terapevtičnega dela in celo družbeno politične in socialno pedagoške dejavnosti. Pečar, Nadzor in rehabilitacija, s. 15.

jetno, da bodo ponovile kaznivo dejanje.⁵⁹ Bistvo nadzora je zastraševanje s prijetjem in kaznovanjem, če je storjeno kaznivo dejanje.⁶⁰ Nadzor mora zajeti »kriminalno elito«, ki je najnevarnejši del kriminalnega sveta, in jo tvorijo poklicni kriminalci, mednarodno gibljivi prestopniki in večkratni povratniki, katerih resocializacija ni bila uspešna.⁶¹ Ker nadzor zajame le najbolj »nevarne«, število oseb pod nadzorom kaže na težo kriminalitete in njeno nevarnost. Nadzor mora odvračati nadzirance od kriminalnih dejavnosti in s tem preprečevati povratništvo.⁶² Namen nadzora je, da dovolj zgodaj opazi priprave na kaznivo dejanje in dejanje prepreči. Nadzorovalec naj bi predvideval vedenje posameznika z uporabo kriminološkega prognoziranja ter operativno ukrepal in preprečeval kaznivo dejanje oziroma hitro prikel storilca po storjenem dejanju.⁶³

Policjski preventivni nadzor zahteva, da policiest nenehno razmišlja, kdo bi lahko bil kriminalen v določenih okolišinah. Policijski nadzor naj bi pokrival zlasti večkratne (nevarne) povratnike. Za presojo »nevarnosti« ni pravil. Ni znano, ali naj bi bolj upoštevali preteklo ali pričakovano kaznivo dejanje. Vsa policijska spremnost se kaže v zanesljivosti napovedi kaznivega dejanja. Policija mora imeti pregled nad nevarnimi povratniki (s kriminalno kariero) v lokalni skupnosti glede na njihovo preteklost.⁶⁴ Nadzor mora biti strokovno selektiven, saj vsi povratniki niso enako nevarni. Selektivnost v intenzivnem nadzoru čim manjšega števila oseb je največja strokovna težava za policijo.

Policija nenehno dopolnjuje seznam »nevarnih povratnikov« s podatki o odpuščenih obsojencih in ima za vsakega opis preteklega in sedanjega življenjskega stila in razmer.⁶⁵ Policija mora dnevno dopolnjevati seznam oseb s svojega območja, ki so v priporu, zaporu, vzgojnem in prevzgojnem domu. Poleg seznama mora imeti še (računalniško) »sliko« porazdelitve prebivališč

⁵⁹ Krivokapić, Organi..., s. 197. O vrstah nadzora, glej Pečar, Nadzor nad..., s. 17 in Pečar, Nadzor in rehabilitacija, s. 3. O pristojnosti za nadzor, glej Krivokapić, Organi..., s. 199.

⁶⁰ Schlanitz, The Role of Police..., s. 126.

⁶¹ Pečar, Nadzor nad izvršiocima..., s. 19.

⁶² Isto, s. 16.

⁶³ Krivokapić, Organi unutrašnjih poslova..., s. 199.

⁶⁴ Abrahamse et al., An Experimental Phoenix Repeat..., s. 166.

⁶⁵ O pristojnostih vodje varnostnega okoliša in policijske postaje, glej Solar, Organizacija in problemi..., s. 159.

večkratnih nevarnih povratnikov, torej pregled nad gostitvijo kriminalcev na določenih območjih.⁶⁶ Policija naj bi vedela, kje se grupirajo odpuščeni obsojenci, izdelati mora »zemljevid« njihovih stanovanj in shemo druženja z »nevarnimi« osebami. Za vsakega nadziranca izdela policija »mrežo socialnih stikov«, ki jo nenehno dopolnjuje. Za preprečevanje kriminala je pomembno poznati kraj in čas pričakovanih kaznivih dejanj,⁶⁷ zato mora policija izdelati prostorsko in časovno mapo nevarnih kaznivih dejanj na svojem območju. Policija mora vedeti, kako daleč od prebivališča izvršuje posamezni povratnik kazniva dejanja, kako potuje na kraj kaznivega dejanja, za katere kategorije vozil ima vozniško dovoljenje, katera vozila vozi brez dovoljenja in koliko je več vožnje različnih vozil. Najpomembnejše je vedeti, kako prestopnik izbira kraj, čas in žrtve kaznivih dejanj.

Vsaka oseba ima »obvezni« in »prosti« čas in glede na to izbira, kje bo ob določenem času in kaj bo delala. Zaposleni imajo po obveznem (delovnem) še prosti čas za kriminaliteto. Človek je ob določenem času lahko le na enem prostoru in lahko opravlja le eno dejavnost. Vsaka dejavnost traja določen čas, ki ga je mogoče izračunati. K potrebnemu času za storitev kaznivega dejanja (za bančni rop povprečno tri minute) je treba pristeti čas za prihod na kraj dejanja in za vrnitev. Mlajši prestopniki so bolj gibljivi in odhajajo bolj daleč »iskat« svoje žrtve, starejši (in rigidni) pa praviloma izvršujejo kazniva dejanja v bližini stanovanja. Mnogi prestopniki izvršujejo kazniva dejanja ob poti v službo ali do gostilne in nazaj. Vsakdo izvršuje kazniva dejanja na kraju, ki ga najbolje pozna (otroci in mladoletniki na poti iz šole). Ker morajo kriminalci priti na kraj kaznivega dejanja in premagati prostor med stanovanjem in krajem dejanja in po dejanju prostor med krajem dejanja in stanovanjem, so na obeh poteh »ranljivi«, policija jih lahko ujame ob načrtнем ali naključnem rutinskem opravilu. Številni storilci kaznidiv dejanj imajo praktične (tehnične) probleme s prevozom na kraj dejanja in nazaj z ukradenim blagom.⁶⁸ Policijska logika pogosto odpove,

⁶⁶ Ladanyi, Where criminals live, s. 100. Sherman, Repeat Offenders, s. 3.

⁶⁷ Lebeau, Four Case Studies..., s. 124.

⁶⁸ Rengert, The journey to crime, s. 112.

Pred več leti sta se zakonca S. na svojih nočnih vlotilskih pohodih po Ljubljani v eni noči celo po trikrat vráčala z mopedom po plen v vlotljeno hišo. Kljub temu, da jima je policija postavljala zasede, ju ni ujela, čeprav sta stanovala 15 metrov stran od

če ni mogoče predvideti, ali se bo nadziranec odločil za dejanje načrtno (motivacijsko) ali ne-nadno (situacijsko) glede na ponujeno (»enkratno«) priložnost. Pomembno je vedeti, kako daleč od svojega prebivališča išče storilec žrtve in po-kakšnih viktimoloških merilih jih izbira.⁶⁹

Izvajanje policijskega nadzora je nenehno zbiranje podatkov in njihova analiza. Policija se mora vprašati, kaj lahko posameznika privede v položaj, v katerem bo storil kaznivo dejanje. Pri tem uporablajo zlasti »socialno« in manj kriminološko diagnostiko. Policijski nadzor zahteva dve vrsti prognoziranja: najprej, predvidevanje prihodnjega kriminalnega vedenja (kriminološka prognoza) in nato ugotavljanje vzrokov in objektivnih pogojev, ki omogočajo uresničitev prognoze v določenih položajih (sprožilne situacije). Zato je poglavitev pomena, kako pollicist ob nadzoru uporablja diagnozo in prognozo.⁷⁰

Namen nadzora nad aktivnimi kriminalci je preprečiti priprave za storitev kaznivega dejanja. Za to je treba dalj časa spremljati življenje in dejavnost opazovane osebe. Nadzorovanje zahteva posebno taktiko in izurjenost. Pred odločitvijo za nadzor je treba zbrati o osebi številne podatke. Ker poteka nadzor nad pravno nedolžnimi osebami, morajo biti vsi postopki humani in zakoniti. Upoštevati je treba kodeks policijske etike ter varovati osebnost in dostenjanstvo nadziranca. Odnosi med nadzorovalcem in nadzirancem so odvisni od sposobnosti in osebnih lastnosti nadzorovalca. Poleg strokovne policijske usposobljenosti in izkušenj je pomembno znanje iz kriminalne psihologije, sociologije, kriminologije, penologije in viktimologije. Pomembno je tudi dobro poznavanje socialnih razmer nadziranca in njegove psihologije.⁷¹ Za načrtovanje operativnega dela je treba čim več vedeti o povratništvu,⁷² o kriminalni prognozi, o splošnih in individualnih matricah prehoda v povratek, o splošnih in posebnih etioloških dejavnikih ter individualni deviantni motivaciji za kriminaliteto. Pri tem so pomembni pospeševalci (vektorji) nekriminalnega in kriminalnega vedenja nadziranca. Pomemben je miselni proces

policjske postaje in sta imela v stanovanju blago, nabранo z 79 vlomi. Vrančič, Akcija »Rožnik« je za nami, s. 551—574.

⁶⁹ Lebeau, Four Case Studies..., s. 126.

⁷⁰ Pečar, Nadzor nad izvršiocima..., s. 18.

⁷¹ Krivokapić, Organi unutrašnjih poslova..., s. 190.

⁷² Pečar, Nadzor nad izvršiocima..., s. 30.

sklepanja in predvidevanja možnega razvoja prihodnjih dogodkov na podlagi poznavanja preteklosti in sedanjosti. To zahteva nenehen intelektualni napor načrtovalcev in izvajalcev nadzora.⁷³

Policijski nadzor je v formalnem pogledu ledelno urejen z uradnimi navodili in pravili. Večina ključnih odločitev je prepuščena nadzorovalcu, zato je nadzor odvisen od njegovih spremnosti in izkušenj.⁷⁴ Pred policijskim nadzorom danes pravno ni nihče zavarovan, saj se policija lahko vedno izgovarja, da »preprečuje kriminaliteto«. Zato, ker je enkrat storil kaznivo dejanje, človek ni dolžan nedoločen čas po prestani kazni trpeti policijski nadzor. »Vprašanje policijskega nadzora in problematika, ki se ob tem odpira, naravnost kličeta po raziskovalnem delu«.⁷⁵ Nadziranci se izmikajo nadzoru, saj jim povzroča težave, kolikor ne celo škodo na »ugledu« v okolju in na delovnem mestu.⁷⁶ Nadzor povzroča nadziranu težave v normalnem življenju, čuti ga kot nasilje, čeprav ima morda pollicist dobre namene.⁷⁷ Odpuščeni obsojenec se mora boriti z normalnimi posledicami zaporne kazni, tem pa se pridružijo težave zaradi policijskega nadzora. Postavlja se vprašanje, ali je namen policijskega nadzora samo preprečevati kriminaliteto ali tudi pomagati pri reševanju stisk in težav nadziranca.⁷⁸

Policija mora posvečati pozornost kroničnim nevarnim povratnikom, ker majhno število teh stori velik delež kaznivih dejanj. Za preprečevanje kriminalitete jih je treba dolgotrajno onesposobiti (INCAPACITATION) z izločitvijo v zapore. Policija mora uporabiti izbirni (selektivni) pristop pri aretaciji prestopnikov. Ker kasneje običajno izgubi interes za osumljence, ko je ta

⁷³ Krivokapić, Organi unutrašnjih poslova..., s. 242.

⁷⁴ O načrtu nadzora, glej Pečar, Nadzor nad izvršiocima..., s. 20.

⁷⁵ Pečar, Nadzor in rehabilitacija, s. 16.

⁷⁶ Isto, s. 7.

⁷⁷ Pečar, Nadzor nad izvršiocima..., s. 29.

⁷⁸ Krivokapić, Organi unutrašnjih..., s. 206. Osnovni namen policijskega nadzora je resocializacija prestopnikov. Pečar, Nadzor nad izvršiocima..., s. 17.

Po nekaterih stališčih naj bi nadzor vseboval tudi pomoč odpuščenim obsojencem. Schlanitz, The Role of Police..., s. 93.

»Nadzor nad storilci kaznivih dejanj, ki ga izvajajo organi za notranje zadeve, ima kljub marsikaterim socialnim ukrepom in prizadevanjem predvsem pregonski, nadzorovalni, to je represivni pri-zvok. Pečar, Nadzor in rehabilitacija, s. 10.

prijet in oddan v pripor, je pomembno sodelovanje med policijo in tožilstvom pri zbiranju gradiva o osumljencu in določanju časa aretacije, kar lahko prispeva k trdnejši obtožbi in zanesljivejši (strožji) odsodbi. Washingtonska policija (Metropolitan Police Department of Washington) je izvedla leta 1982 poskus selektivne aretacije večkratnih povratnikov s kriminalno kariero (REPEAT OFFENDER PROJECT). Policija je razvila intenziven program načrtnega raziskovanja kaznivih dejanj in prijemanja znanih nevarnih kroničnih povratnikov. Za ta namen je bila organizirana posebna policijska patrula (PERPETRATOR-ORIENTED PATROL).⁷⁹ Boljše odkrivanje povratnikov je policija dosegla z večjim številom informatorjev in strožjim nadzorom.⁸⁰ Na ta način je »polovila« dosti več kroničnih povratnikov kot bi jih z običajnim (odzivnim) načinom dela in tudi več prijetih je bilo obsojenih na daljše zaporne kazni, saj je tesno sodelovanje policije s tožilci povečalo trdnost obtožb.⁸¹ Podoben poskus (PHOENIX EKSPERIMENT) zasledovanja večkratnih povratnikov po odpustu iz zapora zaradi hitre aretacije in obtoževanja, da bi jih čimpreje odstranili z ulic, je začela spomladi leta 1987 policija v kraju Phoenix (Maricopa, ZDA). Poskusno skupino odpuščenih obsojencev so poostreno nadzorovali, za primerjalno skupino pa so uporabili običajen (počasen) postopek obtoževanja (policiji je bilo vseeno kaj bo z osumljenci).⁸² Bitstvo poskusa je bila hitrost prijetja in ovadbe, ovadbi je sledil osebni posvet policista s tožilcem glede zbiranja podatkov o osumljencu. Policija je dodatne informacije posredovala tožilcu po telefonu (ne s počasnim dopisovanjem): prej je bil običajni rok za posredovanje informacij 30 dni, sedaj pa največ en dan.⁸³ Rezultat poskusa je bilo večje število aretacij, obtožb in odsodb na (dolgo) zaporno kaznen. Obsojeni iz poskusnega programa so dobili 18 mesecev daljšo

⁷⁹ Martin, Policing Career Criminals..., s. 1159.

⁸⁰ Isto, s. 1159. Za ta poskus je bila ustanovljena posebna policijska enota 88 policistov, ki je v 20 starih avtomobilih brez policijske oznake krožila dan in noč po mestu. Policisti te enote so po več dni čakali osumljence pred stanovanjem, kjer so ga aretirali. Martin, Sherman, Selective..., s. 159.

⁸¹ Isto, s. 172. V poskus zajeti obsojeni so bili petkrat pogosteje aretirani kot primerjalna skupina. Sherman, Repeat Offenders, s. 3.

⁸² Policiisti so dobili žepne računalnike in so ob aretaciji lahko ugotovili, ali je osumljenc v poskusnem programu. Isto, s. 144.

⁸³ Abrahamse et al., An Experimental Phoenix Repeat ..., s. 150.

povprečno kaznen kot obsojeni iz primerjalne skupine.⁸⁴

Ob nadzoru se postavlja vprašanje, koliko je uspešen. Ne smemo pričakovati nemogočega, saj je to le eno od sredstev za omejevanje povratništva. Doslej ni znano, koliko policijski nadzor zmanjšuje povratništvo⁸⁵ in ne, kdo naj meri uspešnost nadzora. Če jo meri sama policija, so ugotovitve dvomljive, drugi pa jo težko merijo, ker so podatki o nadzoru tajni. Kot pri vsaki evalvaciji se tudi pri preverjanju uspešnosti nadzora postavlja vprašanje, ali merititi proces ali učinek nadzora in ali nadzorovalec zapisuje vse opravljeno delo z nadzircem.

Danes vlada prepričanje, da od policijskega nadzora ni posebne koristi. Morda pa bi drugače zasnovan in bolj znanstveno voden nadzor po-večal uspešnost.

Med vrstami evidenc, ki naj bi jih vodila slovenska policija, je tudi **EVIDENCA ISKANIH IN NADZOROVANIH OSEB**.⁸⁶ Predlog zakona določa, da se evidenca teh oseb nanaša tudi »na osebe, ki so jih organi za notranje zadeve ovalili javnemu tožilstvu zaradi suma dveh ali več kaznivih dejanj, za katera so bile obsojene na zaporno kaznen najmanj enega leta, način njihovega življenja pa kaže na nevarnost ponovne storitve kaznivega dejanja«.⁸⁷ Evidenca nadzorovanih oseb vsebuje... »tudi podatke o načinu življenja, ki kažejo na nevarnost ponovne storitve kaznivega dejanja«.⁸⁸ S tem se skuša policijski nadzor formalizirati in opravičiti vpis prestopnika v posebno evidenco nadzorovanih oseb. O tem, da bo policija še naprej vodila nadzor nad določenimi osebami, ni dvoma, vprašanje pa je, ali naj se nadzor ureja z zakonom in koliko so z zakonom opredeljeni pogoji skladni s strokovnimi spoznanji. Zakon mora poiskati ustrezno operativno rešitev, ki jo je mogoče ma-

⁸⁴ Isto, s. 155.

⁸⁵ Pečar, Nadzor nad izvršiocima..., s. 21.

⁸⁶ 3. alineja 6. člena predloga zakona o evidenci z dne 10. 11. 1992.

⁸⁷ 12. člen predloga zakona o evidenci... z dne 10. 11. 1992.

⁸⁸ 13. člen predloga zakona o evidenci s področja javne...

Podatki o »načinu življenja« nadzorovanih oseb so pomembni za odkrivanje povratniške delinkvence oziroma povratnikov, ki so osumljeni ponovne storitve kaznivega dejanja. Pri tem je preverjanje načina življenja omejeno predvsem na ugotavljanje stikov s kriminalnim podzemljem, očitno nesorazmerno trošenja sredstev in pripravljalna dejanja za storitev novega kaznivega dejanja. Obrazložitev predloga zakona o evidenci s področja..., s. 15.

tematično izraziti, vprašanje pa je, ali so merila strokovno utemeljena. Tudi če bo policija zakonodajalca prepričala, da bo sprejel predlagana iskustvena merila, bo ostalo nerešeno, ali se dela s tem dobra ali slaba usluga kriminologiji in drugim znanostim o človeku.

3. Sklepno razmišljjanje

V Sloveniji so v predpisih za delovanje policije posebej poudarjene naloge na področju preprečevanja kriminalitete.⁸⁹ Naloge so usmerjene na reševanje problemov, ki povzročajo kriminaliteto (problem-oriented policing). S tem je vprašanje policijskega preprečevanja kriminalitete rešeno na dovolj sodoben način.

V tuji literaturi so opisane različne preventivne dejavnosti. Čeprav so opisi zanimivi, »tujih izkušenj in uspehov pri preprečevanju kriminalitete ne kaže poveličevati«,⁹⁰ saj so poleg uspehov omenjene tudi težave pri načrtovanju, izvajanju in merjenju uspešnosti preventivne dejavnosti. Doslej se poskusna preventivna dejavnost ni uveljavila kot redna policijska dejavnost. To je razumljivo, saj so si za poskuse vedno »sposodili« redne policiste (od kod pa naj bi jih vzeli, saj jih ni nikjer odveč), ki so jih po koncu poskusov »vrnili« na redne (represivne) delovne naloge. Če bi se preprečevalne dejavnosti iz poskusov uveljavile kot redna dejavnost policije, ne bi bilo več treba govoriti o ločeni represivni in preventivni dejavnosti. V sedanji praksi se preventiva lahko izvaja samo, kadar ni policija polno zasedena z represivnimi operativnimi opravili. Če bi se lahko del policije iz represivnih nalog brez škode preselil na preventivne naloge, bi bil to dokaz, da je preveč policistov. Tega pa si policija ne sme dovoliti, zato mora nenehno poudarjati, da manjka policistov že za dobro represivno, kaj šele za pre-

⁸⁹ Preventivne naloge policije so določene v III. delu pravil za opravljanje pooblastil... v členih 139—141 in 162.

O težavah izvajanja preventivne dejavnosti, glej Dvoršek, Nekatere tuje izkušnje..., s. 105.

Policija »z neposrednim preventivnim delovanjem preprečuje, odkriva in odstranjuje vzroke in pogoje za nastanek kaznivih dejanj in prekrškov ter drugih družbeno negativnih dejanj in pojavorov. Prvi odstavek 141. člena pravil za opravljanje...«

Oblike preventivnega delovanja so opazovanje in patroluiranje (prva alineja 2. odstavka 141. člena pravil za opravljanje...) in preventivno delo v varnostnem okolišu (sedma alineja 2. odstavka 141. člena pravil za opravljanje...).

⁹⁰ Dvoršek, Nekatere tuje izkušnje..., s. 111.

ventivno delo. Tudi sicer je le malokatera preprečevalna dejavnost na področju kriminalitete take narave, da jo lahko policija bolje opravi od ne-policijskih organov. Policija ne bo s preventivo nikoli toliko zmanjšala kriminalitete, da bi lahko počivala na uspehih in se samo »preventivno« sprehajala zaradi razkazovanja uniforme in ustvarjanja dobrega vtisa pri ljudeh. Niti sama policija niti skupaj z drugimi organi in službami, ne more preprečiti kriminala. Resnično preprečevanje kriminala bi bilo v tem, da bi pri ljudeh ustvarili željo po ravnanju in življenju v skladu z zakoni ter etičnimi in moralnimi družbenimi pravili. To pa ni naloga policije temveč staršev, duhovnikov, učiteljev, vzgojitevjev, političnih vodij naroda ali strank.

V postopku oblikovanja nove slovenske zakonodaje o policiji so smotrna prizadevanja, da bi preventivno dejavnost še okreplili.⁹¹ Za to je potrebno boljše izobraževanje policistov,⁹² čeprav je težko določiti vrsto in količino znanja, ki ga potrebuje policist iz ne-policijskih znanosti. Policija je prvi »vhod« v kazenski pravni sistem, sledijo ji tožilec, sodnik (in zapor).

Med nalogami slovenske policije se omenja njeni reorganizacija »v skupnost usmerjene policije« po zgledu tujih izkušenj.⁹³ Pri prevzemajuju tujih policijskih ideologij je treba biti previden, saj je policija politična sila in jo vsak politični sistem uporablja (zlorablja) prvenstveno za svoje namene.

Ob preventivni kriminaliteti je temeljno tehnično vprašanje, koliko kriminala naj bi preprečili in kateri ima pri tem prednost. Nihče ne pove, koliko in kateri kriminal hoče preprečiti. Očitno sedanje nenačrtno in nestrokovno preprečevanje kriminala ni nevarno potencialnim kriminalcem in ne povratnikom, saj jih ne odvrača od kriminala. Najbolje je verjeti, da je kriminal enako potreben kriminalcem kot družbi (in njenim organom). Pomembna je le raven, na kateri se v določenem času ustali kriminalita in družbeni odziv nanjo. V naravi in v družbi je vsakega pojava ravno prav za ohra-

⁹¹ »Novi zakon o notranjih zadevah naj opredeli konkretnoje dejavnosti, ki se nanašajo na preprečevanje kriminalitete« Kardelj, Vloga policije..., s. 212.

⁹² »Na področju izobraževanja policistov in kriminalistov za uspešne preventivce nismo doslej naredili nič. Isto, s. 213.

⁹³ Mikulan, kaj nam ponuja..., s. 94.

O policijski dejavnosti usmerjeni v skupnost (community policing), glej več Malnar, Izvajanje policijske..., s. 132—139.

nitev ravnotežja (homeostaza). Doslej nobeni družbi ni uspelo preprečiti nobenega socialno patološkega pojava (vključno s kriminalitetom), če ga ni več, je izumrl, rodili pa so se novi. Kakšna bo kriminaliteta ne določajo država, policija in zapori temveč kriminalci, država se jim z zakonodajo in svojimi organi le prilagaja. Potem pa se kriminalci sami vključujejo v zakonsko zgrajen sistem, da lahko živi naprej.

Zastavlja se tudi vprašanje, ali je treba policijski nadzor in evidenco nadzora urejati z zakonom ali je to bolje prepustiti operativnim policijskim odločitvam. Kljub zakonsko določenim pogojem za vpis oseb v evidenco nadzorovanih oseb, bodo imeli policisti zapisane in nadzorovane še druge osebe, ne da bi s tem kršili zakon. Zakon ne določa, da bi morala policija uradno obvestiti človeka o njegovem vpisu v evidenco nadzorovanih oseb. Po drugi strani, zakon ne daje policistom nobenih pravic za ukrepanje proti osebam pod nadzorom izven določb kazenskega postopka. Ob tem se je treba zavedati, da demokratičnost države ni v tem, da popolnoma razgali dejavnost policije, saj policijsko delo niso le formalnopravno opredeljeni postopki, temveč tudi znanje in stroka. Ker je vse, kar policija lahko stori človeku »slabega«, določeno z zakoni, je odveč strah, da bi lahko policijski nadzor, ki ne bi bil pravnoformalno natančno opredeljen, škodoval ljudem. Zaupati je treba vodilnim delavcem policije, da bodo v primeru, če bi že do tega prihajalo, znali to preprečiti in zavarovati nedolžne ljudi. Pričakovanje, da bo mogoče v demokratični in pravni državi v vseh pogledih gledati policiji »pod prste«, je neuresničljivo. Policijski nadzor nad določenimi osebami je le pripomoček policije, da lažje opravlja svojo težko nalogo. Policijski nadzor ne more škodovati poštenim ljudem. Kdor prispe pod policijski nadzor (tu zanemarjam trenutna mera, ki jih uporablja policija), si je to »zaslužil« s preteklim kriminalnim vedenjem.

Temelj policijskega nadzora je strokovno znanje o diagnozi in prognozi človekovega vedenja. Če ni tako, je nadzor brez učinka in je zanj škoda državnega denarja. Predno država dovoli policijski nadzor nad odpuščenimi zaporniki, bi se morala vprašati, zakaj jih zaporna kazen ni resocializirala. Odreditev policijskega nadzora se mora strokovno navezovati na negativno kriminalno prognozo, ne more se pa utemeljiti z diskrecijsko pravico policista. Sedaj postavljen policijski nadzor v predlogu zakona o evidencah

s področja javne varnosti, je v nasprotju s pelenološkimi prizadevanji, saj že vnaprej zavrača možnost resocializacije obsojencev. Vprašanje je tudi, koliko je obsodba na eno leto zapora ustrezno merilo za razmejitev med nevarnimi in nenevarnimi povratniki.

Policijski nadzor temelji na verjetnosti, da bo oseba storila nevarno kaznivo dejanje in da ji policija s svojimi metodami to lahko prepreči. Danes kriminološka stroka ne daje dovolj opore za napovedovanje bodoče kriminalitete. Medtem ko v svetu že poskušajo z določanjem matrice prehoda v novo kaznivo dejanje (»Markova veriga«), v Sloveniji nimamo še niti temeljnih podatkov o povratništvu, kaj šele da bi se ukvarjali z znanstveno napovedijo kriminalitete. Zato je treba v Sloveniji čim preje razviti statistične modele napovedovanja povratništva za posamezne vrste kaznivih dejanj in ustvariti nevarnostne skupine določenih vrst povratnikov, kar bo koristilo vsem, ki obravnavajo povratništvo.

Dosedanji poskusi v ZDA s hitro aretacijo, obtožbo in obsodbo na dolgo zaporno kazen so povzročili le večjo represijo, niso pa zmanjšali kriminalitete. V poskusih ni šlo za preprečevanje kriminalitete, temveč za prijemanje storilcev kaznivih dejanj. Očitno je policija doumela, da policijski nadzor ne preprečuje kriminalitete. O neučinkovitosti onesposobitvene vloge zapora (incapacitation) imajo v ZDA že dovolj raziskav. Ker je zaporna kazen zlasti maščevanje za storjeno dejanje, policistu pa je tuje maščevanje do prestopnikov, si policija ne bi smela posebej prizadevati za zapiranje ljudi. Bolje je nuditi človeku pomoč, kot ga nadzorovati in čakati, da bo ponovno kriminalen. Policija naj bi ljudem najprej pomagala, kolikor more in zna, potem pa od njih zahtevati spoštovanje zakonov.

Prav je, da v Sloveniji vemo, kaj se dogaja po svetu in zlasti v ZDA na tem področju, vendar vse, kar so drugje poskusili ni samo dobro. Zato bo namesto posnemanja tujine, morala Slovenska policija oblikovati svoje metode delovanja na represivnem in preventivnem področju. Preventivni policijski nadzor nad nevarnimi povratniki je področje, na katerem ni mogoče v slovenske razmere enostavno prenesti nobenega tujega modela. To pomeni, da je potrebno praks so še temeljito analizirati in šele potem oblikovati nove modele (in jih uzakoniti). Nekoristno je nekaj zapisati v zakon, drugače pa postopati in po uzakonitvi iskati načine izvajanja zakona.

Bodočnost je samo v znanstveno podkreprenom policijskem delu. Tega se slovenska policija že zaveda, saj s hitrimi koraki dohitiva tuje znanje. Zato jo je treba podpreti pri nadalnjem poglobljenem raziskovanju kriminalitete in povratništva. V sodobnem svetu hitro napreduje »profesionalizacija« policijskega dela. Načela poklicnega policijskega dela so trajnejše vrednote kot je vsakokratna politična oblast. »Pošten« policist, ki deluje v okviru zakonov in pravil svoje službe, lahko ponosno nosi oznako s svojim imenom, saj s tem dokazuje, da ni le »policist«, temveč tudi človek z imenom in častjo. Policijska uniforma ne sme opravičevati nezakonitosti. Z vidika sodobne profesionalizirane in intelektualizirane policije je premalo, če se policistova vloga v javnosti omeji samo na vlogo »strašila«, ki naj odvrača ljudi od kriminalitete. V policiji mora narasti interes za objektivno evaluacijo lastne učinkovitosti.

Po vseh spoznanih je danes malo možnosti za preprečevanje kriminalitete in povratništva s policijskim in socialnovarstvenim nadzorom. O preprečevalnem nadzoru je premalo poročilo, da bi se lahko ustvarila teoretična osnova za njegov obstoj in izvajanje. Pogosto je nadzor le odraz želje po določeni dejavnosti, ki še nima svoje operativne vrednosti. Če so že opisi posameznih dejavnosti, ni evalvacije učinka nadzora. Dokler ni v Sloveniji izkušenj s prognoziranjem, temelji policijski nadzor na intuiciji, ki lahko strokovnemu delu bolj škoduje kot koristi. Zato ni dovolj opore za oblikovanje strategije policijskega in socialnovarstvenega nadzora nad odpuščenimi obsojenci. V Sloveniji se je treba poglobljeno ukvarjati s prognostičnimi instrumenti in njihovim preverjanjem. Dokler niso za vodenje policijskega nadzora določeni pravni standardi, je omenjeni nadzor poseganje policije v človekove pravice in svoboščine. Ob sedanji nezanesljivosti kriminalne progoze je policijski nadzor več kot sporen. Vendar bi ostal enako sporen tudi ob večji zanesljivosti predvidevanja bodočega kriminalnega vedenja. Policiji ni mo-

goče preprečiti vodenja nadzora nad odpuščenimi obsojenci.

Te ugotovitve so lahko policiji le opozorilo, da si prizadeva za raziskovanje lastnega dela in išče ustrezne pravne in etične standarde za svojo dejavnost.

Raziskave kažejo, da povratništvo v Sloveniji zaradi svoje »nevarnosti« ne zaslubi večje družbenе pozornosti in ne posebnih ukrepov za preprečevanje (tudi če bi preprečevanje bilo mogoče, za kar ni dokaza). S ponavljanjem kaznivih dejanj številni povratniki bolj rešujejo vprašanje svojega preživetja kot izražajo antidružbena nagnjenja. Zato je nesmotorno osredotočiti ves boj s kriminalitetu samo na zapiranje ljudi v drage kazenske zavode. Številni ljudje živijo od kriminalitete (ali si z njo izboljšujejo svoj standard) dokler so na prostosti in v zaporu. Človek mora preživeti tako ali drugače, kar lahko pomeni — tudi s kriminalitetom.

Dokler bo kriminaliteta, bo tudi povratništvo. Zato je oblikovanje posebnih programov samo za preprečevanje povratništva nesmiselno, če ne vemo, kako preprečevati (primarno) kriminalitetu. Pretežni del slovenske kriminalitete je premoženske narave, ta pa je etiološko in fenomenološko najenostavnnejša in v resnicu najmanj (družbeno) škodljiva, saj z njo storilci opravlja le (družbeno potrebno) prerazporeditev bogastva. Obsojencu malo koristi še tako dobra prevzgoja in iskrena želja po spoštovanju prava (morale), če je po odpustu iz zapora lačen in nima kje spati. Moralna (pre)vzgoja je eno, revščina in lakota pa je drugo.

Poleg nevarnosti kriminalitete in povratništva je treba upoštevati še »ceno« kriminalitete. Zapor je za slovensko (in vsako) družbo draga ustanova. In če je na eni strani kriminaliteta posledica neurejenih družbenoekonomskih razmer, povzroča na drugi strani nadaljnje obubožanje družbe, saj mora za boj z njo namenjati velik del družbenega prihodka, ki bi ga lahko vlagala v družbeni standard in s tem v preprečevanje kriminalita.

LITERATURA:

- ABRAHAMSE, A. E., et al.: An Experimental PHOENIX Repeat Offender Program. *Justice Quarterly*, Washington 8/1991/2, s. 141—168.
- ANŽIČ, A.: Razmišljanja o oblikah nadzora nad policijo v Republiki Sloveniji. *Varnost*, Ljubljana 11/1992/1—2, s. 15—41.
- BECKETT, I.: Police Budget and Performance. *International Criminal Police Review*, Saint Cloud 46/1991/431, s. 32—39.
- BOTTOMS, A. E., WILES, P.: Crime and housing policy: a framework for crime prevention analysis. V: *Communities and Crime Reduction*. Home Office Research and Planning Unit, Her Majestys Stationery Office, London 1988, s. 84—98.
- BRINC, F.: Napovedovanje in omejevanje povratništva. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, Ljubljana 44/1993/3, s. 217—233.
- BROWN, J.: Neighborhood Policing in West Berlin. *Police Studies*, New York 5/1983/4, s. 29—32.
- BURGREEN, B., MCPERSON, N.: Neighborhood Policing Without a Budget Increase. *The Police Chief*, Washington 59/1992/12, s. 31—33.
- BURROWS, J. et al.: *Crime Prevention and the Police*. A Home Office Research Unit Report, No. 35. Her Majestys Stationery Office London 1979, s. 37.
- BUTLER, A.: Police training for the 1990s: the division commander's perspective. V: *New Directions in Police Training*. Edited by Peter Southgate. Home Office Research and Planning Unit, Her Majestys Stationery Office, London 1988, s. 83—99.
- CLARK, R. D.: Célérité et prévention. *Revue internationale de criminologie et de police technique*, Geneve 38/1985/3, s. 286—296.
- COMMUNITY Policing in the 1990's. *The National Institut of Justice Journal*, U. S. Department of Justice, Washington 1992/225, s. 2—8.
- CUNNINGHAM, J. B.: Buffalo Police Departments Police-Community Services Unit. *Police Chief*, Washington 47/1980/3, s. 14—16.
- ČAS, T.: Konflikti med miličniki in občani ter nekatere značilnosti odnosov med milico in javnostjo. *Varnost*, Ljubljana izredna številka maj 1989: Zbornik strokovno znanstvenih razprav, s. 90—104.
- ČAS, T.: Analiza dela postaj in oddelkov milice s splošnim delovnim področjem. *Zbornik znanstvenih razprav*. Višja šola za notranje zadeve, Ljubljana 1991, s. 107—121.
- ČAS, T.: Izvajanje policijskih pooblastil in njegove posledice. *Varnost*, Ljubljana, 11/1991/1, s. 32—60.
- ČELIK, P.: Nekateri vidiki javnega reda in miru na območju Postaje milice Ljubljana-Center. *Varnost*, Ljubljana 20/1971/7—8, s. 358—363.
- ČERV, Z.: Izvedba varnostne akcije v romskih naseljih v občini Novo mesto. *Varnost*, Ljubljana 11/1992/1—2, s. 140—148.
- DAVIS, E. M.: Poklicna načela policije. (Prevod iz angleščine, prevajalec ni naveden). *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, Ljubljana 22/1971/4, s. 278—282.
- DEBELAK, S.: Smeri razvoja organizacije organov za notranje zadeve. *Varnost*, Ljubljana, izredna številka, maj 1989: Zbornik strokovno znanstvenih razprav, s. 20—35.
- DEJANOVIĆ, R.: *Položaj i uloga radnika milicije u ostvarivanju društvene samozaštite*. Naučna knjiga, Beograd 1985, s. 171.
- DVORŠEK, A.: Nekatere tuje izkušnje na področju preprečevanja kriminalitete s poudarkom na delu organov za notranje zadeve. *Varnost*, Ljubljana, izredna številka, maj 1989: Zbornik strokovno znanstvenih razprav, s. 105—115.
- GOLDSTEIN, H.: *Problem-Oriented Policing*. McGraw, Inc., New York 1990, s. 206.
- HIGGINS, W. F.: The Police and the Community Services Unit. *Police Chief*, Washington 47/1980/3, s. 25.
- HOLZER, M.: Police Productivity: A Conceptual Framework For Measurement and Improvement. *Journal of Police Science and Administration*, Gaithersburg 1/1973/4, s. 459—467.
- KARDELJ, J.: Vloga policije pri preprečevanju kriminalitete. *Varnost — Strokovni bilten*. Ljubljana 11/1992/3, s. 201—219.
- KIRKHAM, G. L.: From Professor to Patrolman: A Fresch Perspective on the Police. *Journal of Police Science and Administration*, Gaithersburg 2/1974/2, s. 127—137.
- KRIVOKAPIĆ, V. V.: *Organji unutrašnjih poslova u sprečavanju suzbijanja kriminaliteta*. Viša škola unutrašnjih poslova Beograd, Beograd 1981, s. 401.
- KROES, W. H., et al.: Job Stress in Policemen. *Journal of Police Science and Administration*, Gaithersburg 2/1974/2, s. 145—155.
- LADANYI, J.: Where criminals live. V: *Crime, Policing and Place*. Edited by David J. Evans, Nicholas R. Fyfe and David T. Herbert. Routledge, London and New York 1992, s. 95—108.
- LAKČEVIĆ, D.: Osrt na preventivno delovanje nekih stranih policija u suzbijanju kriminaliteta. *13. maj*. Beograd 41/1988/4, s. 94—98.
- LAKČEVIĆ, D.: Preventivna delatnost organa unutrašnjih poslova. *13. maj*. Beograd 41/1988/2, s. 69—72.
- LURIGIO, A. J., ROSENBAUM, D. P.: Evaluation Research in Community Crime Prevention. V: *Community Crime Prevention. Does It Work?* Editor Dennis P. Rosenbaum, Sage Publications Beverly Hills 1986, s. 19—44.
- MALNAR, Z.: Izvajanje policijske dejavnosti v lokalni skupnosti — sodoben pogled v prihodnost. *Zbornik znanstvenih razprav*. Višja šola za notranje zadeve, Ljubljana 1991, s. 132—139.
- MARTIN, S. E., SHERMAN, L. W.: Selective Apprehension: A Police Strategy for Repeat Offenders. *Criminology*, 24/1986/1, s. 155—173.
- MARTIN, S. E.: Policing Career Criminals: An Examination of an Innovative Crime Control Program. *The Journal of Criminal Law and Criminology*, Chicago 77/1986/4, s. 1159—1182.
- MARTONOŠI, P.: Nekatere značilnosti dela organov za notranje zadeve v odnosu do javnosti. *Varnost*, Ljubljana, izredna številka, maj 1989: Zbornik strokovno znanstvenih razprav, s. 80—89.
- MCLAUGHLIN, E.: The Democratic Deficit. *British Journal of Criminology*, London 32/1992/4, s. 473—487.

- MEYER, J. C.: The Reactive and Proactive Models of Information Search and Utilization by Police: Search for an Alternative. *Journal of Police Science and Administration*, Gaithersburg, 1/1973/3, s. 311—318.
- MIKULAN, M.: Kaj nam ponuja koncept »Community Policing«. *Varnost*, Ljubljana 11/1992/1—2, s. 94—106.
- MILES, F. F.: Ali je preprečevanje kaznivih dejanj poklic. (Iz angleščine prevedla Vera Lamut.) *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, Ljubljana 20/1969/1, s. 38—42.
- NARAT, S.: Strokovna izhodišča reorganizacije zatiranja kriminalitete v Sloveniji. *Zbornik znanstvenih razprav*. Višja šola za notranje zadeve, Ljubljana 1991, s. 107—121.
- OBRAZLOŽITEV predloga zakona o evidenci s področja javne varnosti. *Poročevalec Skupščine Republike Slovenije*, Ljubljana 18/1992/25, 10. 11. 1992, s. 14—16.
- PEČAR, J.: Nadzor in rehabilitacija. *Vestnik delavcev na področju socialnega dela* 1977/1—2, s. 3—19.
- PEČAR, J.: Nadzor nad izvršiocima krivičnih dela. 13. maj. Beograd 30/1977/1, s. 16—22 in 30/1977/2, s. 29—30.
- POLICE in Society in Canada (Canadian Journal of Criminology, 33/1991/3—4, s. 241—585). Prevod Pečar Janez. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, Ljubljana 43/1992/1, s. 87—91.
- PRAVILA za opravljanje pooblastil pooblaščenih uradnih oseb organov za notranje zadeve SR Slovenije. Ur. I. SRS, št. 44/88.
- PREDLOG zakona o evidenci s področja javne varnosti. *Poročevalec Skupščine Republike Slovenije*, Ljubljana 18/1992/25, 10. 11. 1992, s. 12—14.
- REINER, R.: *The Politics of the Police*. Weatsheaf Books Sussex, St. Martins Press, New York 1985, s. 258.
- REISER, M.: Some Organizational Stress on Policemen. *Police Science and Administration*, Gaithersburg 2/1974/2, s. 156—159.
- ROSENBAUM, D. P.: The problem of Crime Control. V: *Community Crime Prevention. Does It Work?* Editor Dennis, P. Rosenbaum, Sage Publications Bevetly Hills 1986, s. 11—18.
- ROUSE, J. J.: Odnos izmedju prisutnosti policije i suzbijanja zločina. (Iz angleščine prevedla Kovačević Rada.) *Izbor članaka iz stranih časopisa*, Zagreb 26/1986/1, s. 36—44.
- RUNYON, H. L. Police-Community Relations: The Most Important Challenge. *The Police Chief*, Gai-thesbourg 50/1983/12, s. 8.
- SCHLANITZ, E.: Principles for Organising Police Crime Prevention Activities. *International Criminal Police Review*, Paris 33/1978/317, s. 94—110.
- SCHLANITZ, E.: The Role of the Police in Terms of their Crime Prevention and Social Welfare Activities. *International Criminal Police Review*, Saint Cloud 31/1976/297, s. 86—97; 31/1976/298, s. 119 do 127.
- SCHWIND, H. D. et al.: Prevention Program Police/Social Workers: A Model-Project in the Lower Saxony Department of Justice, Hannover, Federal Republic of Germany. *Police Studies*, New York 3/1980/2, s. 15—20.
- SHAMES, T.: Project Neighborhood Watch. *The Police Chief*, Gaithersburg 45/1978/3, s. 28—29.
- SHERMAN, L.: *Repeat Offenders in Crime. Crime File Study Guide*. Washington, U. S. Department of Justice — National Institut of Justice, s. 4 (brez letnice izdaje).
- SOLAR, P.: Organizacija in problemi na področju javne varnosti. *Varnost*, Ljubljana 12/1992/3, s. 153—161.
- SOUTHGATE, P.: Crime and Attitudes Surveys as an Aid to Policing. *Research Bulletin*, London 1984/18, s. 16—20.
- STUMPER, A.: Prevencija — pastorče policijskog rada. Prevod iz nemščine Irena Križnik. *Izbor*, Zagreb 27/1987/1—2, s. 21—26.
- SVETINA, K.: Kazalci uspešnosti in učinkovitosti dela policije. *Varnost*, Ljubljana 11/1992/1—2, s. 68—74.
- SETINC, M.: Preventiva kot formalnopravno ute-mljena oblika družbenega nadzorovanja. *Varnost*, Ljubljana 10/1990/2, s. 196—200.
- ŠUBIC, M.: Nova organiziranost slovenske policije na Gorenjskem. *Dnevnik* 14. 1. 1993.
- TORSTENSSON, M.: The Work of the Police in the Urban Environment. V: *Crime and Measures against Crime in the City*. Editor Per-Olof H. Wikstrom. National Council for Crime Prevention Sweden, Stockholm 1990, s. 161—177.
- UMEK, P.: Stres v policiji. *Zbornik znanstvenih razprav*. Višja šola za notranje zadeve, Ljubljana 1991, s. 72—87.
- USAR, I.: Varnostni okoliš in vloga vodje varnostnega okoliša. *Varnost*, Ljubljana 1975/10, s. 265 do 266.
- VIGNOLA, H.-P.: Crime Prevention a Necessity. *International Criminal Police Review*. Paris 37/1982/354, s. 16—24.
- VRANČIČ, M.: Akcija »Rožnik« je za nami. *Strokovni list*, Ljubljana 12/1964/10—11, s. 551—574.
- WALLER, J.: Putting Crime Prevention on the Map. Introductory Report. *International Conference on Urban Safety, Drugs and Crime Prevention*. Paris, 18.—20. 11. 1991, CNT Paris 1991, s. 48.
- WOJCIK, J. W.: Sistem milicijske profilakse. (Prevod iz češčine Blaženka Tičac-Kail.) *Izbor članaka iz stranih časopisa*. Zagreb 26/1986/1 s. 23 do 30.
- YIN, R. N.: *What is Citizen Crime Prevention? How Well Does it Work*. U. S. Department of Justice. National Institut of Law Enforcement and Criminal Justice, Washington 1979, s. 107—134.
- ZAKON o notranjih zadevah, Ur. I. SRS, št. 28/80, 38/88, 27/89, 19/91, Ur. I. RS, št. 4/92.

The Role of the Police in the Prevention of Recidivism

Franc Brinc, L. L. D., Research Associate, Institute of Criminology at the Faculty of Law, Kongresni trg 12, 61000 Ljubljana, Slovenia.

The role of the police in prevention of crime has become an increasingly important area of research. What particularly concerns this research is police control of (dangerous) recidivists. Police effectiveness is manifested by a reliability of prediction of criminal offences in individuals and by selectivity of supervision. Police control requires prediction of the future criminal behaviour (criminal prognosis) and assessment of objective and subjective conditions which enable the realization of the prognosis in special triggering situations. It is important how a police officer applies diagnosis and prognosis in exercising control.

Statistical models of prediction of recidivism should be developed in Slovenia. The current regulation of police supervision in the proposal of »Law on records in public security« should be more professionally based. Practice should be analyzed and new models formulated. Since the Slovene police force is aware of the importance of scientifically supported work, it tries to catch up foreign knowledge.

Key words: crime, recidivism, police, control, recidivists, criminal prognosis.

UDC 343.848